

Umberto
ECO
Baudolino

BAUDOLINO

Umberto Eco

BAUDOLINO

Z taliančiny preložila
DAGMAR SABOLOVÁ-PRINCIC

slovar

Copyright © RCS Libri S. p. A. – Milano
Bompiani 2000 – 2010
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2001, 2019
Translation © Dagmar Sabolová-Princic (dedičia) / LITA 2019

ISBN 978-80-556-2757-1

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami, ani elektronickými, ani mechanickými, ani vo forme fotokópií, nahrávok, prostredníctvom súčasného a ani budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

1.

Baudolino začína písať

Ratispone Anno ~~Domini~~ Domini mense decembri mclv kronica Baudolini cognomento de Aulario

ja Baudolino, syn Gالياuda Aularia s hlavou ktorá pripomína leva, alleluja vzdávam vďaku Pánu, aby mi odpustil

~~a ja som~~ urobil habeo facto najväčšiu krádež môjho života a vzal som z písacieho pultu biskupa Ota mnoho listov ktoré sú možno veci ~~z kancel~~ z cisárskeho úradu a takmer všetky som zoškrabal okrem tých, ktoré sa nedali, a teraz mám mnoho pergamenu, môžem písať čo chcem, teda svoju kroniku aj keď neviem písať po latinsky

ak potom zistia že chýbajú dokumenty, ktovie aké kafernarium¹ sa udeje a pomyslia si, že možno som Špión rímskych biskupov ktorí nemajú radi cisára fridricha

ale možno na tom nikomu v úrade nezáleží, zapisujú všetko, aj keď netreba a kto ich nájde (tie listiny), ~~streť si ich do ri~~ budú mu nanič

ncipit prologus de duabus civitatibus historiae AD MCXLII conscript

saepe multumque volvendo mecum de rerum temporalium motu ancipitq²

toto sú riadky ktoré tu boli predtým a nedali sa dobre zoškrabať, preto ich musím preskočiť

ak potom nájdu tieto listiny, nepochopí ich ani sám kancelár lebo to je jazyk akým sa hovorí vo Fraskete, ale nikto v ňom nikdy nepísal

ale ak je to jazyk ktorému nikto nerozumie, uhádnú hneď, že

som to bol ja, lebo všetci hovoria že vo Fraskete hovoríme nekresťanským jazykom, preto ich musím dobre schovať

aká námaha je písať, bolia ma už všetky prsty

môj otec Galiaudo mi vždy hovoril že to musí byť dar Panny Márie Roboretskej že už odmala len čo som počul niekoho povedať ~~peť, pať~~, V slov, hneď som rozprával jeho rečou či už bol z Terdony alebo z Gavy alebo dokonca z Mediolana kde hovoria nárečím, že ani pes mu nerozumie, dokonca keď som stretol prvých Nemcov vo svojom živote a to boli tí čo obsadili Terdonu, všetci **tiusche** a sedliaci a hovorili **rausz a min got** po pol dni som hovoril **raus** a **Maingot** aj ja a oni mi hovorili **Kint** chod nám hľadať jednu peknú **frouwe** aby sme mohli robiť fiky-fuky, nemusí súhlasiť, stačí keď nám povieš kde je a my sa už postaráme o ostatné

ale čo to je tá **frouwe** hovoril som ja, a oni nato ženská, baba, du verstan a naznačili veľké Cecky, lebo pri tomto obliehaní je nedostatok ženských tie z Terdony sa držia dnu, a keď sa k nim dostaneme, urobíme čo treba, ale zatiaľ vonku nevychádza nijaká a vychrlil spršku nadávok, že dokonca aj mne sa zježili všetky chlpy

pekné svine len čo je pravda, ani myslieť, žeby som vám teraz povedal, kde sú **frouwe** veď nie som udavač, len sa postite

mamka moja, veď ma zabijú

bijú alebo zabijú, teraz píšem takmer po latinsky, niežeby som nechápal latinčinu, lebo som sa naučil čítať z jednej latinskej librum³, a keď sa so mnou rozprávajú po latinsky rozumiem, ale písať je horšie, lebo neviem ako sa píše slovesá

kôň nikdy neviem, či je equus alebo equum a stále sa mýlim kým u nás je caballo vždy chivaus a nikdy sa nepomýlim, lebo nikto nepíše Kavallo, vlastne nenapíše nič, lebo nevie čítať

ale vtedy mi to dopadlo dobre a Nemci mi neskrivili ani vlas na hlavu, lebo práve vtedy prišli milites, ktorí kričali odchod odchod znova do útoku a potom

sa rozpútalo peklo a ja som viac nerozumel ničomu, escudieri išli ta a jazdci so zástavami inam a trúby trúbili a drevené veže vysoké ako stromy v Burmii sa pohybovali ako morské korytnačky navrchu s kameňometmi a prakovníkmi, ďalší niesli rebríky a pršalo na nich toľko šípov akoby padal ladovec a tí, čo vrhali kamene s akýmsi veľkým Nožom a ponad hlavu mi sviš-

ťali všetky šípy, ktoré Tertončania vystrelovali z hradieb, aká bitka!

na dve hodiny som sa ukryl pod krík a modlil som sa Svätá Panna Mária pomôž mi, potom sa všetko utišilo a povedla mňa sa prehneli tí, čo hovorili nárečím od Papie, kričali, že pozabíjajú všetkých Tertončanov a vyzerá to ako krvavý kúpeľ a boli šťastní ako blchy, lebo takto sa Terdona naučí, čo je to pridať sa k Mediolančanom

potom sa vracali naspäť aj Nemci, tí s **frouwe**, možno ich bolo trochu menej ako predtým lebo aj Tertončania im neostali nič dlžní a ja som si povedal, že sa odpracem

a kráčal som pešo až domov, prišiel som takmer nadránom a všetko som porozprával otcovi Galiaudovi, ktorý mi povedal len do toho, zapleť sa do obliehania, až si jedného dňa nájdeš kopiju v zadku, veď vieš že to sú veci pre pánov, nechaj nech si to vybaví medzi sebou a my musíme myslieť na ~~krawe~~ krawy a sme poriadni ľudia, nie ako Fredericus ktorý najprv príde, potom odíde, potom sa vráti a nič nedoviedie do konca

ale potom Terdona nebola porazená, lebo obsadili len podhradie, a nie hrad a pokračovali ďalej až prišiel koniec mojej kroniky, keď im zastavili prísun vody a tí dnu namiesto toho, aby pili svoje štanky povedali Fridericovi, že mu boli vždy verní on im dovolil vyjsť von ale mesto najprv vypálil a potom zrovnal so zemou, teda urobili to všetko tí z Papie ktorí mali Tertončanov v žalúdku, tu u nás to nie je ako u Nemcov, ktorí sa majú všetci navzájom radi a sú stále ako tie dva prsty, kým u nás je to tak že ak Garmondania vidia Bergoliančana, otvára sa im nôž vo vrecku

ale teraz budem pokračovať v kronike a keď idem cez lesy Fraskety, zvlášť ak je poriadna hmla že si človek nevidí na koniec nosa, zrazu sa pred ním všeličo zjaví a ja mám videnia ako vtedy keď som videl jednorožca a druhý raz keď som videl Svätého Baudolina, ktorý sa mi prihovoral a povedal mi skurvy syn, pôjdeš do pekla, lebo s jednorožcom to dopadlo tak ako všetci vedia, Jednorožca možno uloviť len tak že posadíme pannu pod strom a zvieru cíti vôňu panny a príde jej položiť hlavu na brucho a tak som vzal Nenu z ~~B~~ Bergolia, ktorá prišla so svojím otcom kúpiť ~~krawu~~ kravu od môjho otca a povedal som jej pod do lesa a chytíme tam jednorožca, potom som ju dal pod Strom, lebo som si bol istý že je panna a povedal som jej, sadni si tak a rozťahni nohy aby malo zvieru kam dať hlavu a ona poveda-

la, kde rozťahnem a ja som povedal tam v tom mieste, rozťahni poriadne a dotkol som sa jej a ona sa dala do kriu, že to bolo ako keď rodí koza a viac som sa neovládol, skrátka prišlo na mňa niečo ako apokalypsa a potom už viac nebola nepoškrvená panna ako lalia a vtedy povedala, svätá Matka, ako to urobíme s jednorožcom a vtom som počul hlas z Nebies, ktorý mi povedal, že jednorožec qui tollit peccata mundis⁴ som bol ja a skákal som cez kriky a kričal som hyp-hyp – frí, frí, lebo som bol spokojnejší ako naozajstný jednorožec, ktorý vložil panne roh do brucha a preto mi svätý Baudolino povedal filio et coetera⁵, ale potom mi odpustil a videl som ho ešte viac ráz v súmraku, ale len ak bola veľká hmla alebo aspoň keď mrholilo, nikdy nie vtedy keď žiarilo oves et Boves⁶

keď som však rozprával svojmu otcovi Galiaudovi že som videl svätého Baudolina, vyplatil ma tridsiatimi ranami po škraní a kričal ó, panebože, práve mne sa musel ujsť syn ktorý má videnia a nevie ani len

Podojiť ~~kravu~~ kravu alebo mu rozbijem hlavu alebo ho dám jednému z tých, čo chodia po jarmokoch a predvádzajú tancujúce opice z Afriky a moja svätá matka na mňa kričala nepodarený naničhodník, si horší než čokoľvek iné, čím som len zhrešila proti Pánu že ma potrestal synom ktorý vidí svätých a môj otec Galiaudo povedal, nie je to pravda že vidí svätých, ten je väčší klamár ako Judáš a všetko si vymýšľa, aby nemusel nič robiť

rozprávam túto Chroniku, veď ako by sme vedeli čo sa stalo v ten večer keď bola hmla, ktorá sa dala krájať nožom a treba povedať že už bol apríl, ale u nás je hmla aj v auguste a kto nepochádza z toho kraja, ľahko sa môže stratiť medzi Burmiou a Frasketou, zvlášť ak niet toho svätého ktorý by ho viedol, a tak sa mi stalo, že som išiel domov a vidím pred sebou baróna na koni zo železa

barón bol celý zo železa a nie kôň, s mečom ktorý sa podobal na meč kráľa Ragony

a vydesil som sa panebože bude to nakoniec svätý Baudolino, ktorý ma vezme do pekla ale on povedal **Kleine hint Bitte** a ja som hneď pochopil že to bol nemecký pán, ktorý zablúdil v hmle v lese nemohol nájsť svoju družinu, bola už takmer noc a ukázal mi mincu ja som nikdy mincu nevidel, potom sa mu páčilo že som mu odpovedal jeho rečou a povedal som mu **Di-**

utsch, ak pôjdeš rovno dopredu, dostaneš sa do poriadnej močariny nad slnko jasnejšej

nemal som povedať nad slnko jasnejšej lebo bola hmla, ktorá sa dala krájať Nožom ale aj tak to pochopil

a potom som mu povedal že viem že tam, odkiaľ prichádzajú Nemci, je stále jar a možno tam kvitnú libanonské citróny, ale u nás v Palei je hmla a v nej sa potulujú darebáci, ktorí sú ešte vnukmi vnukov Arabitza ktorého porazil Karol Veľký a sú to nebezpeční ľudia, keď vidia pocestného zlomia mu sánku a ukradnú mu aj vlasy z hlavy čiže ak pôjdete so mnou do chalúčky môjho otca Galiauda nájde sa tam pre vás misa teplej polievky a slamník na noc v maštali, potom zajtra vám za svetla ukážem Cestu zvlášť ak máte tie mince, gratie benedicite⁷ sme chudobní, ale počestní

a tak som ho zaviedol k svojmu otcovi ~~Gaiaudovi~~ Galiaudovi ktorý sa rozkričal ešte väčšmi, čo máš v tej hlave, prečo si povedal moje meno nevieš, či nie je vazalom markíza z Monferrata a potom ešte príde pýtať odo mňa desiatok de fructibus et de feno et leguminibus⁸ alebo krmivo alebo daň z orania alebo hovädzí dobytok, sme zničení a už siahal po Palici

ja som mu povedal že pán bol Nemec a nie z Monferrata, a on povedal, to je horšie ako vyjsť do noci, ale keď som mu povedal o Minci, upokojil sa lebo ľudia z Marenga majú hlavy tvrdé ako barani ale bystré ako lišky a pochopil, že z toho môže byť niečo dobré a povedal mi, ty, ktorý hovoríš všetkými jazykmi povedz mu toto,

skrátka že sme chudobní, ale počestní ľudia,

to som mu už povedal,

na tom nezáleží, radšej to zopakuj, item, vďaka za peniaz ale dáme vám aj seno pre koňa, item, do teplej polievky pridáme syr a chlieb a k tomu pohár vína, item, dám ho spať na tvoje miesto blízko ~~oh, ohna~~, ohňa a ty dnes večer pôjdeš do maštale, item, ukážte mi tú mincu, ja by som chcel janovskú zlatku a bude ako člen rodiny lebo pre nás Marenganov je hosť svätý,

pán povedal **ħaha** ste chytrí fy z Marincuma, ale obchod je obchod, ja vám dám dve tieto mince a ty sa nepýtaj či je to janovský zlatník, lebo za janovský zlatník ja si **ħaufo** celý váš dom a všetok váš dobytok, ale ty ber a buď ticho aj tak na tom zarábiš, môj otec bol ticho a vzal dve mince, ktoré mu pán hodil na stôl lebo Marengania majú tvrdé ale bystré hlavy a pán jedol ako vlk, vlastne ako dva vlky potom keď môj otec s matkou

odišli spať lebo hrdlačili celý deň kým ja som sa prechádzal po Fraskete, **herre** povedal, dobré je to víno, vypijem si z neho ešte trochu tu pri ohni, rozprávaj mi kint rozprávaj mi, ako to že hovoríš tak dobre mojím jazykom

**ad petitionem tuam frater Ysingrime primos libros chroni-
cae meae missur
ne humane pravitate⁹**

aj tu sa mi nepodarilo zoškrabať
teraz pokračujem v kronike toho večera s tým nemeckým pánom, ktorý chcel vedieť ako to že hovorím tak dobre jeho jazykom a ja som mu vyprával, že mám dar jazykov ako apoštoli a mám tiež dar videnia ako magdalény, lebo chodím po lese a vidím svätého Baudolina ako jazdí na jednorozčovi farby mlieka so svojím skrúteným rohom práve tam kde kone majú to čomu hovoríme Nos

ale kôň nemá nos, ináč by mal pod ním bradu ako ten pán ktorý mal peknú bradu farby medeného hrnca, kým ostatní Nemci ktorých som videl dovtedy mali žlté chlpy dokonca aj v ušiach

a on mi povedal dobre, vidíš to čo voláš jednorozec a možno to znamenná Monokeros, ale odkiaľ si sa dozvedel že na tomto svete sú jednorozce a ja som mu povedal, že som o tom čítal v knihe pustovníka z Fraskety a on mi na to s vypleštenými očami ako sova povedal A ty vieš aj čítať

božíčku, povedal som, teraz vám vyrozprávam históriu
teda história bola taká že blízko Bosca žil svätý pustovník, ktorému občas ľudia priniesli sliepku alebo zajaca a on sa modlí nad knihou a keď sa zastavujú ľudia, bije sa do hrude Kameňom, ale ja hovorím že je to suchá hruda id est tuta terra¹⁰, tak si veľmi neublíži, teda toho dňa nám doniesli dve vajcia a ja som si povedal, kým on čítal, jedno mne a jedno tebe, ako sa patrí na dobrých kresťanov, nemusí to vidieť, ale on aj tak videl, hoci čítal, pretože ma zovrel okolo krku, ja som mu povedal diviserunt vestimenta mea¹¹ a on sa rozosmial a povedal, vieš, že si inteligentný chlapec, príď sem každý deň, naučím ťa čítať

tak ma naučil rozoznať písané písmená za šumenia mišpuľí nad hlavou, ale keď sme sa lepšie spoznali, začal mi hovoriť aký pekný mocný mladík si ty, pekná levia hlava, ale ukáž či máš silné ramená a akú máš hrud', daj nech sa dotknem kde sa ti začínajú nohy, aby som videl či si zdravý, a tak som pochopil, kam

mieril a kolenami som ho udrel do gulí alebo do vajec a on sa zlomil vo dvoje so slovami diufaus¹², idem do Marenga a poviem všetkým že si posadnutý zlým duchom, potom ťa upália, tak dobre nato ja, ale predtým poviem, že som ťa videl v noci ako si ho strkal do diery špinavej strige potom uvidíme kto bude posadnutý zlým duchom, tak on povedal nože počkaj, veď som žartoval a chcel som vedieť či máš úctu pred Bohom, už o tom nebudeme viac hovoriť, príď zajtra, začnem ťa učiť aj písať lebo čítať je ľahké, stačí sa pozerať a hýbať perami ale ak píšeš do knihy, musíš mať papier a atrament a kalamár čo znamená alba pratalia arabat et nigrum semen seminabat¹³ pretože stále hovoril po latinsky

a ja som povedal stačí mi vedieť čítať, lebo tak sa naučím čo ešte neviem, ale keď píšeš píšeš len to čo už vieš, teda pánboh zaplať, lepšie keď nebudem vedieť písať, ale za zadok sa chytať nenechám

keď som mu to rozprával nemecký pán sa smial ako blázon, výborne malý rytier, pustovníci sú **allesamt Sodomiten**, ale povedz mi čo si ešte videl v lese a ja som si pomyslel že je to jeden z tých z družiny cisára fridricha, čo sa chcú zmocniť Terdony, povedal som si lepšie, keď mu zalichotím a možno mi dá ďalšiu mincu a povedal som mu, že predminulú noc sa mi zjavil svätý Baudolino a povedal mi, že sa blíži veľké víťazstvo pri Terdone lebo Fridericus je jediným a pravým pánom celej Lombardie vrátane Fraskety

a vtedy pán povedal, teba **kint** poslalo samo Nebo, chceš ísť so mnou do tábora povedať to čo ti hovoril svätý Baudolino, a tak som mu povedal, že ak chce, poviem aj to že svätý Baudolino mi povedal, že nad obliehaním a cisárskymi vojskami držia ochrannú ruku aj svätí Peter a Pavol a on povedal **Ach, wie Wunderbar**, mne by stačil aj samotný Peter

kint, poď so mnou, našiel si svoje šťastie

illico, teda takmer illico¹⁴ čiže na druhý deň ráno povie ten pán môjmu otcovi, že ma vezme so sebou a odvedie ma na miesto, kde sa naučím čítať a písať a možno sa stanem ministrom

môj otec Galiaudo nevedel dobre čo to znamená, ale pochopil že mu ubudnú z domu jedny hladné ústa a už ho nebude trápiť že si vymýšlam, ale pomyslel si, že ten pán by mohol byť jedným z tých, čo chodia po jarmokoch a predvádzajú opicu a možno by ma potom zneužil a to sa mu nepáčilo, ale ten pán

povedal že je gran comes palatinus¹⁵ a že medzi Nemcami niet **Sodomiten**

čo sú to tí sodomiti spýtal sa môj otec a ja som mu vysvetlil, že sú to nemravníci kto by to povedal, nemravníci sú všade povedal môj otec, ale keď videl že pán vyťahuje ďalších päť mincí, k tomu tie dve zo včerajška tak nič viac nevidel a povedal mi syn môj chod', pre teba je to šťastie a možno aj pre nás, ale keďže tí Nemci sú nakoniec stále v našich končinách, znamená to že občas nás prídeš navštíviť a ja som povedal, prisahám a poďme, ale trochu mi to bolo nepríjemné lebo som videl matku plakať akoby som šiel na smrť

a tak sme odišli a pán mi hovoril aby som ho zaviedol, kde je cisárska pevnosť, veľmi ľahké vravím, stačí sledovať slnko čiže ísť odkiaľ prichádza a kým sme išli ta kde už bolo vidno tábor, prišla k nám skupina bradatých rytierov, len nás zbadali vrhli sa na kolená, spustili kopije a vlajky a dvihli meče ale čo to má znamenať hovoril som si, a tí začali kričať ~~Chaiser~~ **Kaiser** sem **Kaiser** tam a **Sanctissimus Rex** a bozkávajú ruku tomu pánovi a mne skoro vyskočila sánka čo som otváral ústa ako vráta, lebo len teraz som pochopil že pán s červenou bradou bol cisár Fridericus z mäsa a kostí a ja som mu celý večer rozprával klamstvá akoby to bol hocijaký chlapík

teraz mi dá odrezať hlavu, hovoril som si, a predsa som ho stál VII mincí ak chcel, hlavu mi mohol odrezať včera a zadarmo a spánombohom,

a on hovorí no sent de l'espavent!¹⁶, všetko je v poriadku, pri-nášam dôležité správy o videní malého chlapca, povedz všetkým o videní ktoré si mal v lese a ja sa hodím na zem, akoby som mal padúcnicu a prevrátim oči stĺpkom, z úst mi vyteká slina a kričím, ja vidím, ja vidím a rozprávam celý príbeh o svätom Baudolino-vi, ktorý mi vyjavil prococtvo a všetci chvália ~~domineddio~~ **Domine Iddio** a hovoria Zázrak, zázrak, **gottstehmirbei**

a boli tam aj radní páni z Terdony ktorí sa ešte nerozhodli, či sa vzdajú alebo nie, ale keď ma počuli rozpleštili sa na zemi, akí boli dlhí a povedali že ak aj svätí sú proti nim, lepšie je vzdať sa, aj tak nemohli dlhšie odolávať

a potom som videl ako Tertončania vychádzajú z mesta, muži ženy deti a starci s plačom, kým Nemci ich hnali preč akoby to boli ovce a Papijčanov, ktorí vchádzali do Turtony ako blázni s oštepni a kladivami, celé masy s krumpáčmi, lebo pre nich zbúrať mesto od základov bola zábava

a podvečer som videl ako sa na vršku dvíha veľký dym a Terdona alebo Tertona už takmer nebola, vojna je taká hovorí môj otec Galiaudo,

je to hnusná beštia

ale radšej nech si berie ich ako nás

a večer sa cisár celý spokojný vráti do stanu a uštipne ma do líca ako to môj otec nikdy neurobil a potom zavolá jedného pána a bol to dobrý kanonik Rahewinus ktorému povedal že chce aby som sa naučil písať a počítať a tiež gramatiku, vtedy som nevedel, čo to je ale teraz postupne začínam vedieť a môj otec Galiaudo o tom nemal ani tušenia

aké pekné je byť múdry, kto by to bol povedal

gratia agamus¹⁷ ~~domini dominus~~, skrátka vďaka nášmu Pánu Bohu

ale písať kroniku znamená riadne sa zapotiť a to aj v zime a mám aj strach, že zhasne lampáš a ako to už ktosi povedal, bolí ma palec

2.

Baudolino sa stretáva s Niketom Choniatom

„Čo to je?“ spýtal sa Niketas, keď poobracal v rukách pergamen a pokúsil sa prečítať zopár riadkov.

„Je to moje prvé cvičenie v písaní,“ odpovedal Baudolino. „Myslím, že som mal štrnásť rokov, keď som ho napísal, a bol som ešte veľmi neskúsený. Odvtedy ho nosím so sebou ako talizman. Potom som popísal mnoho ďalších pergamenov, niekedy som písal aj každý deň. Zdalo sa mi, akoby som žil len preto, aby som večer mohol rozprávať, čo sa mi cez deň stalo. Neskôr mi stačilo zapísať si každý mesiac niekoľko riadkov, aby som si poznačil hlavné udalosti. A vravel som si, že keď budem starší, vo veku, v akom som teraz, za pomoci týchto poznámok napíšem *Gesta Baudolini*¹⁸. Tak som si na všetky cesty nosil so sebou príbeh svojho života. Ale pri úteku z ríše kňaza Jána...“

„Kňaz Ján? Nikdy som o ňom nepočul.“

„Poviem ti o ňom azda až priveľa. Ale hovoril som, že pri úteku som tie zápisky stratil. Bolo to ako stratiť celý svoj život.“

„Porozprávaj mi to, čo si pamätáš. Z útržkov udalostí, zdrapov príbehov zložím históriu a zaodejem ju do pôvabného rúcha. Keď si ma zachránil, daroval si mi budúcnosť, a ja sa ti odvďačím tým, že ti vrátim stratenú minulosť.“

„Ale môj príbeh možno nemá zmysel...“

„Niet príbehov, čo nemajú zmysel. A ja som jedným z tých, ktorí ho vedia nájsť aj tam, kde ho iní nevidia. Potom mu vdýchnem život a vzkriesim ho ako trúbením, čo prebúdza z hrobov tých, ktorých storočia obrátili na prach... Lenže na to treba čas, treba poskladať príhody, odhaliť konflikty, aj tie na prvý pohľad neviditeľné. Veď aj tak nemáme čo robiť, tvoji Janovčania hovoria, že musíme počkať, kým tých psov prejde zlosť.“

Niketas Choniates, dvorný rečník, najvyšší sudca ríše, tajný radca, strážca tajomstiev alebo, ako hovorili Latinovia, kancelár Byzantskej ríše, navyše autor mnohých historických komnéní a evanjelií, zvedavo sa pozeral na muža pred sebou. Baudolino mu povedal, že sa stretli v Gallipole v čase vlády cisára Fridricha, ale ak tam Baudolino bol, strácal sa v dave mnohých ministerských úradníkov, zatiaľ čo Niketu, ktorý vyjednával v mene Byzantskej ríše, nemohol nikto prehliadnúť. Klamal? V každom prípade práve on ho teraz ochránil pred hnevom útočníkov, schoval ho na bezpečnom mieste, prichýlil ho u svojej rodiny a navrhol mu, že ho vyvedie z Konštantínopola...

Niketas pozoroval svojho záchrancu. Pripomínal väčšmi saracéna než kresťana. Tvár spálená slnkom, bledá jazva mu pretínala líce, hriva plavých vlasov mu dodávala leví výzor. Keď sa Niketas neskôr dozvedel, že tento muž má vyše šesťdesiat rokov, nemohol tomu uveriť. Ruky mal mohutné, keď ich držal zložené v lone, bolo vidieť hrčovité uzly. Boli to ruky roľníka, zrodené väčšmi pre rýľ než pre meč.

A predsa hovoril plynulou gréčtinou, nefrkal sliny pri každom slove, ako to zvyčajne robili cudzinci. Keď sa Baudolino prihovril útočníkom v ich kostrbatom jazyku, Niketas si všimol, že hovorí rýchlo a ostro ako človek, ktorý vie používať aj nadávky. Večer predtým mu však povedal, že je obdarený zvláštnym darom, a síce, že mu stačí počuť dvoch ľudí hovoriť akýmkoľvek jazykom a po chvíli je schopný hovoriť ako oni. Mimoriadny dar, ktorý podľa Niketu mali len apoštoli.

Život na dvore, a ešte na akom dvore, naučil Niketu hodnotiť ľudí triezvo a rozvážne. Na Baudolinovi bolo zaujímavé to, že nech hovoril čokoľvek, ukradomky sa pozeral na svojho spolubesedníka, akoby ho chcel upozorniť, aby ho nebral príliš vážne. Takýto rozmar by si mohol dovoliť ktokoľvek, len nie ten, od ktorého očakávame pravdivé svedectvo o historických udalostiach. Ale na druhej strane, Niketas bol od prírody zvedavý. Mal rád, keď mu iní rozprávali, a to nielen veci, ktoré nepoznal. Aj keď mu niekto rozprával o veciach, ktoré videl na vlastné oči, zdalo sa mu, že ich vidí z iného pohľadu, akoby sa vznášal nad mozaikou a videl kamienky tak, ako ich videli apoštoli zvrchu, a nie ako veriaci zdola. A potom, rád sa vypytoval na všeličo Latinov, takých odlišných od Grékov, a to aj tým novým jazykom, ktorý sa tak líšil.

Niketas a Baudolino sedeli oproti sebe v izbičke vo veži s tromi oknami. Cez jedno okno bolo vidieť Zlatý roh a protiahľý breh s Galatejskou vežou, ktorá vyčnievala spomedzi predmestských domov a chatrčí, cez druhé bolo vidieť prístavný kanál, ktorý ústil do Ramena svätého Juraja, a nakoniec tretie okno bolo obrátené na západ, a odtiaľ malo byť vidieť Konštantínopol. Ale v to ráno jemnú farbu neba zatienoval hustý dym z palácov a bazilík, ktoré pohltil oheň.

Bol to tretí požiar, ktorý vzbĺkol v meste za posledných deväť mesiacov; prvý zničil sklady a zásoby dvora od Blacherne až po hradby Konštantínopola, druhý pohltil všetky benátske, amalfijské, pisanské a židovské obchody od Peramy takmer až po pobrežie, pričom sa zachránila len janovská štvrť pri úpätí Akropoly, a tretí teraz blčal všade navôkol.

Dole bola naozajstná rieka plameňov, portály padali na zem, rúcali sa paláce, lámali sa stĺpy, ohnivé gule, ktoré vyletovali zo stredu spáleniska, pohlcovali vzdialené domy, potom sa plamene, hnané vetrom, ktorý vzdorovito živil toto peklo, vracali a pohlcovali to, čo predtým ušetrili. Husté mraky, lemované ružovým odleskom ohňa, sa dvíhali do výšky, boli však odlišnej farby, nevedno či vďaka klamlivému zdaniu vychádzajúceho slnka, alebo preto, že sa rodili zo spálených korenín, dreva a iných materiálov. Podľa toho, z ktorej strany mesta fúkal vietor, prinášal vôňu muškátového orecha, škorice, čierneho korenia či šafranu, horčice alebo zázvoru, takže najkrajšie mesto sveta naozaj horelo, ale ako kadidlo plné vône.

Baudolino bol chrbtom obrátený k tretiemu oknu a vyzeral ako tmavý tieň s dvojitou svätožiarou denného svetla aj požiaru. Niketas ho jedným uchom počúval a zároveň sa vracal k udalostiam predošlých dní.

V stredu ráno 14. apríla roku Pána 1204 alebo šesťtisícšesťsto dvanásť od začiatku sveta, ako bolo zvykom rátať v Byzancii, boli barbari už dva dni definitívnymi pánmi Konštantínopola. Byzantská armáda, ktorej zbroj, štíty a helmy žiarili, keď bola na slávnostnej prehliadke, a cisárska stráž zložená z anglických a dánskych žoldnierov, ozbrojených strašnými dvojsečnými sekerami, ktorá ešte v piatok odolávala nepriateľom a vrhala sa so zápalom do boja, sa v pondelok vzdala, keď nepriatelia nakoniec zdolali hradby. Víťazstvo bolo také nečakané, že naľakalo samotných víťazov, a podvečer založili nový požiar,

aby odvrátili útok a udržali obrancov v odstupe. Ale v utorok ráno sa celé mesto dozvedelo, že v noci ušiel do vnútrozemia uchvatiteľ Alexios Dukas Murtzuflus. Porazení a osihotení obyvatelia mesta preklínali uzurpátora, ktorého až do včerajšieho večera oslavovali a pochlebovali mu, odvtedy čo zahrdúsil svojho predchodcu. Keďže nevedeli, čo robiť (ustráchaní, ustráchaní, aká hanba, bedákal Niketas nad potupou tejto porážky), zhromaždili sa vo veľkom sprievode na čele s patriarchom a všetkými kňazmi v obradných rúchach, s mníchmi, ktorí žobronili o milosť, pripravení predať sa novým mocipánom, tak ako sa predávali tým starým, križe a obrazy nášho Pána mali zdvihnuté aspoň tak vysoko, ako doleteli ich výkriky a nárek, a kráčali v ústrety dobyvateľom v nádeji, že ich uchlácholia.

Aká pochabosť, dúfať v súcít barbarov, ktorí nepotrebovali súhlas nepriateľa, aby mohli robiť to, o čom celé mesiace snivali, a to zničiť najrozľahlejšie, najľudnatejšie, najbohatšie, najvznešenejšie mesto sveta a rozdeliť si korisť. Obrovský sprievod plačúcich sa ocitol zoči-voči zúrivým tváram neveriacich, na dupajúcich koňoch s mečmi ešte od čerstvej krvi. Začalo sa plienenie, akoby sprievod nebol nikdy existoval.

Ó, Kriste Pane, aká bola vtedy naša úzkosť a trápenie! Ale ako to, prečo nás rozbúrené more, zatmenie slnka, červené okruženie mesiaca, pohyby hviezd nevystrihali pred týmto posledným nešťastím? Takto nariekal Niketas v utorok večer, keď bezcieľne blúdil po tom, čo bolo hlavným mestom posledných Rimanov. Usiloval sa vyhnúť hordám neveriacich a pritom narážal na stále nové ohniská požiaru, zúfalý z toho, že nemôže nájsť cestu domov, a plný obáv, aby medzitým niektorá z tých svoriek neohrozila jeho rodinu.

Neodvažoval sa prejsť cez záhrady a otvorené priestranstvo medzi Svätou Sofiou a hypodrómom, a tak nakoniec zamieril k chrámu, lebo videl otvorené veľké brány a nepredpokladal, že by zloba barbarov vyústila do znesvätenia tohto miesta.

Ale len čo ta vstúpil, zbledol hrôzou. Obrovský priestor bol pokrytý mŕtvolami, pomedzi ktoré sa potkávali namol opití nepriateľskí rytieri. Tam dole luza údermi baranidla rozbíjala striebornú bránku tribúny lemovanú zlatom. Nádherná kazateľnica bola obkrútená lanami a rad mulíc ju mal vytrhnúť a odťahnúť preč. Opitá tlupa nadávala a mlátila zvieratá, ale kopytá sa im šmýkali na vyleštenej dlážke, vojaci teda najprv pichaním, potom údermi mečov pohánali nešťastné zvieratá,

ktoré od strachu vypúšťali salvy výkalov, niektoré padli na zem a zlomili si pritom nohu, takže celý priestor okolo kazateľnice sa premenil na bačorinu plnú krvi a výkalov.

Skupiny tohto antikristovho predvoja si vybýjali zlosť na oltároch, Niketas videl, ako roztvorili svätostánok, schmatli kalichy, hádzali na zem sväté hostie, údermi pästí vytýkali drakokamy, ktoré vrúbili kalichy, skrývali ich do šiat a kalichy hádzali na kopy určenú na roztavenie. Ale niektorí ešte predtým s výsmechom vzali fľaše plné vína, ktoré mali na sedlách koní, naliali z nich do posvätných nádob a pili, napodobňujúc pohyby bohoslužobníka. Ešte horšie, na vykradnutom hlavnom oltári opitá polonahá prostitúka tancovala bosá na mieste, kde sa slúži sviatosť oltárna, a napodobňovala posvätné obrady. Chlapi sa smiali a vyzývali ju, aby zhodila posledné kusy odevu. Postupne sa celkom obnažila a tancovala pred oltárom starodávny hriešny brušný tanec a nakoniec sa unavená a grgajúca vrhla do patriarchovho kresla.

S plačom nad tým, čo videl, sa Niketas ponáhľal na koniec chrámu, kde sa vypínal stĺp, ktorí ľudia nazvali Potiaci sa stĺp, lebo z neho naozaj pri dotyku vychádzal posvätný pot. Ale Niketas k nemu nemieril z mystických dôvodov. V polovici mu cestu prehradili dvaja mohutní útočníci, zdali sa mu ako obri, ktorí naňho rozkazovačným tónom niečo volali. Nemusel poznať ich jazyk, aby pochopil, že podľa jeho dvoranského obľechenia predpokladali, že má plno zlata alebo im aspoň môže povedať, kde je schované. Niketas v tej chvíli pocítil, že je stratený, lebo ako videl pri svojom zúfalom behu ulicami obsadeného mesta, nestačilo ukázať, že nemá peniaze, alebo poprieť, že by mal niekde schovaný poklad. Na smrť mučili potupených šľachticov, plačúcich starcov, olúpených majiteľov, aby prezradili, kam schovali svoje poklady, zabíjali ich, ak im to nemohli prezradiť, lebo už nič nemali, a ak im to aj prezradili, nechávali ich opustených na zemi po mnohých krutostiach, takže aj tak zomierali, kým ich tyrani brali do ruky kamene, búrali falošnú stenu, zhadzovali znížený strop a zmocňovali sa vzácnych príborov, suchotali hodvábom a zamatom, pohládzali kožuchy, vylupovali kamene a strhávali prívesky, ovoniavali nádoby a vrecúška so vzácnymi rastlinami.

Niketas sa už lúčil so životom, oplakával rodinu, ktorú stratil, a prosil Boha Všemohúceho, aby mu odpustil hriechy. A práve v tej chvíli vstúpil do Svätej Sofie Baudolino.

Vynoril sa krásny ako Saladin na koni s čabrakou, na hrudi veľký červený kríž, obnažený meč v ruke, s výkrikmi: „Špinavci, odpadlíci, bohorúhači, odporní hriešnici, svätokupecké prasce, takto zaobchádzate s vecami nášho Pána?“ udieral šablou naplocho všetkých bohorúhačov označených krížom ako on, len s tým rozdielom, že on nebol opitý, ale rozzúrený. Došiel k pobehlici rozvalenej na patriarchovom tróne, sklonil sa, schytil ju za vlasy a vliekol po mulích výkaloch a pritom vykrikoval príšerné veci o matke, ktorá ju porodila. Ale všetci okolo, ktorých chcel potrestať, boli takí opití alebo takí zaujatí vyberaním drahokamov zo všetkého, v čom boli zasadené, že si ani nevšimli, čo sa dialo.

Pritom sa dostal až pred dvoch obrov, ktorí sa práve chystali mučiť Niketu. Pozrel na úbožiaka, prosiaceho o milosť, pustil hrivu zmrzačenej kurtizány, ktorá spadla na zem, a povedal bezchybnou gréčtinou:

„Pre všetkých dvanástich mudrcov od Východu, veď ty si pán Niketas, bazileov minister! Čo môžem pre teba urobiť?“

„Brat v Kristu,“ kričal Niketas, „nech si ktokoľvek, oslobod ma od týchto latinských barbarov, ktorí ma chcú zabiť, zachráň moje telo a zachrániš si dušu!“

Z tejto výmeny v spevavom východnom jazyku nepochopili dvaja latinskí pútnici ktoviečo a pýtali sa po provensálsky Baudolina, ktorý vyzeral ako jeden z nich, o čo ide. Baudolino vo vynikajúcej provensálsčine odpovedal, že ten muž je väzňom grófa Baldovina z Flandier a hľadá ho na jeho príkaz pre *arcana imperii*¹⁹, ktoré by dvaja úbohí seržanti ako oni nikdy nepochopili. Tí dvaja na chvíľu zmeraveli, potom sa rozhodli, že by zbytočne strácali čas rečami, keď môžu bez námahy hľadať ďalšie poklady, a rozbehli sa k hlavnému oltáru.

Niketas sa nesklonil, aby pobozkal nohy svojho záchrancu, aj preto, že bol už na zemi, no bol príliš rozrušený, aby sa správal s dôstojnosťou, akú si vyžadovalo jeho postavenie:

„Ó, láskavý pane, vďaka ti za pomoc, predsa nie sú všetci Latinovia divé šelmy s tvármi znetvorenými nenávisťou. Tak sa nesprávali ani Saracéni, keď dobýjali Jeruzalem, lebo vtedy sa Saladin uspokojil s niekoľkými mincami a obyvateľov sa ani nedotkol! Aká hanba pre celé kresťanstvo, bratia so zbraňami proti bratom, pútnici, ktorí mali ísť dobyť Svätý hrob a ktorých ovládla chamtivosť a závisť a ničia Rímsku ríšu. Ó, Konštantínopol, ó, Konštantínopol, matka všetkých kostolov, princez-